

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

HERCZEG Attila – KISNÉMETH László – MÉHES Andrea –
MOLNÁR Mihály – ZENTAI Károly

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

VALLÁSI ÉS ETNIKAI KONFLIKTUSOK

RELIGIOUS AND ETHNIC CONFLICTS

A szerzők a cikk megírásával négy alapvető vallási és etnikai konfliktust mutatnak be. A kultúrák és a civilizációk fejlődnek, de az ilyen jellegű válságok táptalaja alapvetően ugyanaz marad.

The authors of the article introduce four significant religious and ethnic conflicts. The cultures and civilisations are developing but the soil of such crises basically remains the same.

„Sajnos a múlt az ellentétéké,
és alighanem azoké lesz a jövő is.”

Alan Wolfe

Vallási-etnikai konfliktusok vagy háborúk részletes tárgyalása előtt mindenképpen célszerű megvizsgálni, hogy milyen látszólagos vagy rejtett folyamatok húzódnak meg azok hátterében, illetve egyáltalán milyen összetevőknek köszönhető, hogy a történelem előrehaladtával egyre nagyobb igény jelentkezik a mögöttes szándékok, érdekek és sérelmek felfedésén keresztül történő objektív problémafeltárára.

Az emberiség történetéről, már számos és sokféle elmélet született. Ezen elméletek elsősorban azon igényeket hivatottak kiszolgálni, hogy a történelem eseményeinek látszólagos kuszaságába valamilyen struktúrát keressünk, amely segít megérteni a múltat, segít eligazodni a jelen kaotikusságában, s lehetséges irányokat, trendeket fogalmaz meg a bizonytalan jövőt illetően.

A vallási és etnikai konfliktusok egy egységként történő összetett vizsgálatának ésszerűségét egyértelműen igazolja a két fogalom társadalmi vonzatú hasonlósága. Hiszen mindkét fogalom lehetőséget és módot ad arra, hogy egy csoport az összetartozás erejét kihasználva markánsan azonosítani tudja magát a mássággal, az idegennel szemben. A vallást szokás egyfajta hiedelemrendszerként definiálni, amely közösségeket hoz létre, míg az etnikumok alatt történelmileg kialakult, az összetartozás tudatával, valamint közös nyelvvel, kultúrával és hagyományokkal rendelkező népességet értünk. Ugyanakkor az is megfigyelhető, hogy a vallási vagy etnikai tudat miként erősödik meg, s miként radikalizálódik egy esetleges e szempontok mentén jól elkülöníthető ellenségkép társadalmi kiszélesedésével.

Egyre jobban tetten érhető azonban, hogy a vallás öncélú háborús okként való feltüntetése (casus belli) egyre kevésbé állja meg a helyét, hiszen a mozgatórugó mindig valamilyen gazdasági érdek vagy dominancia érvényre juttatása, a szűkös erőforrások feletti rendelkezési jog kiszélesítése, vagy az államok, közösségek expanziós törekvései, illetve a globalizáció térhódításával megerősödő, illetve azt elősegítő „kötelező” fejlődés iránti igény. Vagyis a konfliktusok forrását alapvetően nem a szűken értelmezett vallásban vagy etnikumi jellemzőkben, hanem e két fogalom közösségi voltában keresendő, tehát végső soron a közösség szerveződése és tevékenységi- és érdekrendszerei a mérvadóak.

Téves továbbá azt gondolni, hogy ezek a vallási etnikai ellentétek csak az úgynevezett fejlődő, nem stabil állami berendezettséggel bíró, vagy a volt gyarmati országok velejárója. A történelem már számtalanszor megmutatta, hogy kivétel nélkül minden egyes vallás vagy vallási irányzat „égisze” alatt folyt már háború, mely alól egyáltalán nem kivétel a keresztény vallás sem. Hiszen az európai kereszténység első igazán jelentős határain túlnyúló konfliktusa a XI–XIII. században lezajló nyolc hadjáratra bontható alapvetően a muszlim arab világ ellen irányuló keresztes háborúk voltak. Látszatra a háború megindítását csak vallási, ideológiai okok – a Szentföld hitetlenek uralma alóli felszabadítása – motíválták. Nem ez volt azonban a kizárólagos ok, hiszen a tisztán gazdasági, illetve a gazdasági érdekekre visszavezethető

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

**HERCZEG Attila – KISNÉMETH László – MÉHES Andrea –
MOLNÁR Mihály – ZENTAI Károly****Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám**

politikai érdekek is jelentős szerepet játszottak. A mohamedán arabok ugyanis a VIII. századtól erőteljes terjeszkedésbe kezdtek Európában. Elfoglalták az Ibériai-félsziget több kikötőjét, s hódítóiktól veszélyessé vált a Földközi-tengeri közlekedés és kereskedelem, továbbá a Földközi-tenger menti európai kereskedővárosok szerették volna bővíteni kapcsolataikat kelet felé, amit Bizánc nem nézett jó szemmel. Ezért az európai kereskedővárosok célja az volt, hogy minél inkább meggyengítsék Bizáncot. (Már csak azért is, mert a keleti fegyver- és emberszállítás hatalmas hasznot hozott volna eme városoknak.)

Bizánc egyébként sem volt könnyű helyzetben, hiszen régi ellenfele, az arabok mellett a XI. századtól szeldzsuk törökök is támadták, ami rendkívül veszélyessé tette a Szentföld felé tartó zarándokutakat. A lakosságszám folyamatos növekedése mellett érvényben volt a primogenitúra elve (elsősülöttség jogán való öröklés). Emiatt sok volt a földnélküli lovag, akik csak harc árán tudtak földhöz jutni Európában. A békésebb földszerzés hívei keletre, illetve a Földközi-tenger keleti medencéje felé indultak. Példájukat követték a hasonló okok miatt föld nélkül tengődő parasztok is, akiknél azonban ugyanilyen fontos szempont volt a feudális terhek alóli felszabadulás reménye.

Ezek a hadjáratok a majd két évszázadnyi küzdelem után látszólag teljesen eredménytelenül zárultak, de csak látszólag, hiszen pozitívumként értékelhető hatás volt, hogy a hadjáratok alatt nagymértékben fejlődött a kereskedelem Kelet és Nyugat között.

AZ EURÓPA TERÜLETÉN MEGJELENŐ VALLÁSI-ETNIKAI KONFLIKTUSOK, ÉS AZOK KATONAI KEZELÉSE

Európa területén a világháború óta jelentősebb katonai művelet nem történt vallási, etnikai konfliktusok kezelése érdekében, kivételt képez ez alól a volt Jugoszlávia területe. A balkáni térségben ezen konfliktusok megoldása az egyik legdrasztikusabb eszközökkel zajlott le, ami a katonai beavatkozás volt.

A kilencvenes évek elején Európában a keleti katonai és politikai tömb felbomlása révén több állam is darabjaira hullott, ami újra előhozta a vallási etikai konfliktusok kiéleződését. Az elmúlt 12-22 évben Délkelet-Európában mentek végbe a legnagyobb társadalmi-politikai változások. E térség nagyon megosztott gazdasági, kulturális és természetesen etnikai szempontból, s az ezekből eredő konfliktusok hatalmas emberi és anyagi kárt okoztak. Nyugat-Európa küszöbén egy bizonytalan, robbanásveszélyes régió alakult ki újra, veszélyeztetve az egész kontinens biztonságát.

A korábbi Jugoszlávia területén levő nemzetek közötti konfliktusnak mély történelmi gyökerei vannak, jelentősek a kultúrák közti különbségek, és a gazdasági fejlettség tekintetében is változatos a kép. Konfliktusaikat maguk nem tudják megoldani, csak nemzetközi segítséggel. Ezek nehéz helyzet elé állítják a nemzetközi közösséget. Ugyanis az elnyomóval szemben az elnyomott támogatása szükséges, ezzel viszont gyakran azokat segítik, akik országuk integritása ellen lépnek fel. A nemzetközi rendszerben viszont szükséges a stabilitás. Ráadásul külső szereplőként beavatkozni egy ország belviszályába nem hálás feladat. Ehhez meg kellett teremteni a konfliktusban való részvétel anyagi, jogi és politikai feltételeit.

Az alábbi külső katonai erők kerültek alkalmazásra a térség stabilizálása végett:

Az SFOR (Stabilisation Force) NATO-vezette többnemzetiségű béketámogató haderő volt Bosznia-Hercegovina területén. Az egy évig fennálló IFOR-t követte, melyet a daytoni békeszerződés hívott életre, mely magát az országot is ratifikálta. Az Észak-atlanti katonai szövetségnek ezek voltak az első béketámogató és békefenntartó műveletei.

Az SFOR működési ideje a Joint Guard hadművelettel kezdődött (1996. december 21 – 1998. június 19.), majd a Joint Forge hadművelettel (1998. június 20 – 2004. december 2.) fejeződött be. A csapatok létszáma 2002 végén megközelítette a 12.000 főt, két évvel később 2004-ben már csak 7.000 volt, ahogy utódszervezetének is. Az SFOR-művelet befejezését hivatalosan a 2004-es isztambuli NATO-csúcsértekezleten jelentették be.

1999. március 24-én kezdődött a Szerbia ellen indított NATO légi hadművelet Allied Force néven. A művelet célja a szerb haderők Koszovóból való kivonásának kikényszerítése, mely 1999. június 11-én fejeződött be. Ezt követve 1999.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

HERCZEG Attila – KISNÉMETH László – MÉHES Andrea –
MOLNÁR Mihály – ZENTAI KárolyBudapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

június 12-én a biztonság és a rend fenntartása érdekében az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1244. számú határozata alapján felállításra került a KFOR (Kosovo Force) a Koszovóban tevékenykedő, a NATO parancsnoksága alatt működő nemzetközi békefenntartó haderő.

2004. december 2-ától az SFOR szerepét Boszniában az Európai Unió által irányított EUFOR vette át, amit egy évvel később, 2005. december 2-án oszlattak fel.

2008. február 17-én a koszovói parlament tagjai, valamint a koszovói elnök elfogadta a koszovói függetlenségi nyilatkozatot. Jelenleg a térségben Koszovó még mindig problémát jelent a Balkánon, ahol bármikor felerősödhet az etnikai konfliktus, mivel még, mint önálló állam csak részben elismert.

A vallási és etnikai ellentétek vérengzése oly méreteket öltött, hogy a volt Jugoszlávia területén 1991 óta elkövetett, a nemzetközi humanitárius jogot súlyosan sértő cselekményekért felelős személyek megbüntetésére létrejött a Nemzetközi Törvényszék (a köznyelvben gyakran Hágai Nemzetközi Törvényszék). Ez az eseti, nem állandó bírósági fórum az Egyesült Nemzetek Szervezetének egy szerve, amelyet a volt Jugoszlávia területén a konfliktusok során elkövetett súlyos bűncselekmények kivizsgálása és az elkövetésükkel gyanúsított személyek elleni bírósági eljárások lefolytatása céljából hoztak létre.

A volt Jugoszlávia alkotóelemeire esett szét, hat-hét független állam létesült a helyén. Nagyrészüket, akik még nem lettek időközben Európai Unió tagok, szeretnék azok lenni, megosztottságuk miatt azonban minden nemzetközi szervezet óvatosan kezeli esetleges tagfelvételüket.

OROSZORSZÁG: MIGRÁNSOK TÖMEGES ELZÁRÁSA

*„Faji profilalkotás, önkényes letartóztatások,
durva fogva tartási körülmények.”*

A moszkvai rendőrség illegális bevándorlással meggyanúsítottak ezreit tartja fogva 2013 júliusa óta. A vád ellenük a migrációs és munkavállalási szabályok állítólagos megszegése. Százakat „ideiglenesen” sátortáborokba zártak, ahol embertelen körülmények között kénytelenek élni. Jogvédők és nemzetközi szervezetek szerint Oroszországnak azonnal meg kellene szüntetnie a migránsok önkényes és megalázó fogva tartását. 2013 júliusának végén a moszkvai rendőrség nagyarányú, illegális migráció ellenes kampányba kezdett a fővárosban, kisöpörve az utcákat, piacokat és minden olyan helyszínt, ahol bevándorlók tartózkodhatnak. Azon személyeket, akik „nem szláv kinézetűek” voltak (bármit is jelentsen ez), azonnal letartóztatták. A hírcsatornák jelentései szerint több mint 4.000 embert tartottak-tartanak fogva, akik vietnámi, szíriai, afgán, egyiptomi, marokkói, kirgiz, üzbég és tádzsik nemzetiségűek.

Tánya Loksina, a *Human Rights Watch* nemzetközi szervezet orosz programigazgatója szerint: *„E masszív takarítás minden részletében ellentmond mind az orosz, mind a nemzetközi jogszabályoknak. Azonnal meg kellene szüntetni a fogva tartásnak azt a formáját, amikor jogi képviselő biztosítását megtagadva, csupán etnikai profilalkotás alapján, borzalmas körülmények között tartanak börtönben embereket.”*

A bevándorlók egy részét rendőrségi fogdáknak és idegenrendészeti központokban tartják bezárva, mert a bíróságok felületes meghallgatásokra alapozva, futószalag-szerű módon rendelték el a kitoloncolásukat. A kormánzatnak biztosítania kellene az alapvető emberi jogok tiszteletben tartását, és a nemzetközi jogszabályoknak megfelelő fogva tartási körülményeket bárki számára, akit őrizetbe vettek. A rendőrségi tisztogató akciók folyamatosak voltak. Csak augusztus 7-én, a Moszkvai Kertészeti Piacon több mint 1.000 főt vettek őrizetbe. Augusztus 8-án a Rendőrség és a Városi Milícia az egyik nagy vasútállomáshoz közeli metróbejáratnál tartott ellenőrzést. Külső megfigyelők jelentései szerint az egész napos akció során „nem szláv kinézetű” embereket állítottak meg és hallgattak ki a hatóságok. Ez tisztán etnikai megkülönböztetés, ami jogszabályellenes.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

**HERCZEG Attila – KISNÉMETH László – MÉHES Andrea –
MOLNÁR Mihály – ZENTAI Károly****Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám**

A szeptemberi polgármesteri választásokat megelőző rendőrségi tevékenységek meghatározó eleme volt az illegális migránsok és az általuk elkövetett bűncselekmények elleni harc. A választások során elhangzott beszédekben a jelöltek is rendszeresen kifejezték aggodásukat a bevándorlók növekvő száma és az „etnikai” bűncselekmények miatt. Az illegális migránsokkal szembeni nagyszabású kampány állítólag egy moszkvai, július 27-i incidens miatt indult, amikor egy rendőrtiszt megpróbált letartóztatni egy, az Észak-kaukázusi régióból származó férfit nemi erőszak elkövetése miatt, és a gyanúsított rokonai megtámadták és súlyos sérüléseket okozva bántalmazták a rendőrtisztet.

Augusztus 2-án, miután a rendőrség rajtaütött egy több mint 1.000 vietnámi bevándorlót foglalkoztató varrüzemen, a Vészhelyzetek Minisztériuma sietősen épített Moszkva keleti részén egy hatalmas sátozó tábor, amely állítólag 900 ember elszállítására alkalmas. Augusztus 4-re több mint 600 fő került a táborba, szoros rendőri ellenőrzés alá. Augusztus 7-én a táborba szállított nők nagy részét elvitték rendőrségi fogdákbá és idegenrendészeti központokba, így a tábor lakóinak száma 500 körülire csökkent. Ezen a napon kb. 30 táborlakót sürgősséggel kórházba kellett szállítani, súlyos bőrbetegség gyanúja és ismeretlen eredetű allergiás reakciók miatt. Az elszállítottak egy részét olyan moszkvai kerületi rendőrségi fogdákbá helyezték el, ahol a helyzet még rosszabb, mint a Goljanovo Táborban, ebben a szükség-táborban, ahová százakat tereltek be, ahol nincs villany, nincs telefon, és borzasztóak a higiénés körülmények, ahol rossz az étkeztetés és nincs elegendő ivóvíz. A rendőrségi akciók során őrizetbe vett bevándorlóknak rendszerint nem engedték meg, hogy személyes tárgyaikat és okmányaikat összeszedjék és magukkal vigyék, ha azok épp nem voltak náluk a letartóztatásuk időpontjában. A kitoloncolásra várók között vannak olyanok is, akik hivatalos menekültkérelemmel már rendelkeznek, vagy épp kaptak letelepedési engedélyt is akár, tehát joguk van Oroszországban tartózkodni. Diszkrimináló és sérti az alapvető nemzeti és nemzetközi emberi jogokat, ha a hatóságok csupán a szlávtól különböző etnikai vagy faji hátterük miatt szisztematikusan tartóztatnak le embereket anélkül, hogy bármilyen alapos gyanújuk lenne az egyes személyekkel kapcsolatban bármilyen bűncselekmény elkövetésére.

Az orosz Civil Segítségnyújtási Bizottság vezetője azt nyilatkozta, hogy az orosz törvények értelmében a kitoloncolásra várókat az erre specializált központokban kell elhelyezni és „*Goljanovo alapvetően egy törvénytelen börtöntábor.*” A Bizottság jogi segítséget nyújt a bevándorlóknak és a menekülteknek, és a pártfogoltjaik közül páran a tábor lakói és kitoloncolásra várnak, holott érvényes, a hatóságokhoz benyújtott menekültkérelemmel rendelkeznek, ezáltal a nemzetközi jog védelme alatt állnak.

Vlagyimir Lukin, Oroszország ombudsmanja is azt mondta a médiának, hogy a tábor higiénés körülményei elfogadhatatlanok, különösen az illemhelyek és a tisztálkodó helyiségek embertelenek.

A Moszkvai Városi Rendőrség tanácsadó testületének dolgozó Alexander Kulikovszkij, aki nemrégiben több alkalommal is járt Goljanovoban, elmondta a Human Rights Watch szervezetnek, hogy a táborlakók nem jutnak ivóvízhez, az egyetlen folyadékbevitelt a szájalmas ételadagjuk mellé kapott tea jelenti számukra. A táborban nincs meleg víz, és a fogvatartottak lényegében azóta nem tudtak mosakodni és a ruháikat kimosni, mióta odavitték őket. A hatóságnak feladata lett volna a táborlakók ellátása tisztálkodó szerekkel, törölközővel, alsóneművel és ruházattal, valamint orvossággal. A sátrak koszosak, túlzsúfoltak, a lakóikat nem védik a zord időjárástól. A fogvatartottak nem tudnak kapcsolatba lépni a családtagjaikkal, ügyvédekkel, akik számára tiltják a táborba való belépést. A táborban nincs telefon, és nincs elektromos hálózat, ahol fel tudnák tölteni a mobiltelefonjaikat azok, akiknek van.

Ha mégis sikerül napokig tartó próbálkozás után az ügyvédeknek bejutni a táborba, a rendőrök nem engedik őket a védenekkel négy szemközt beszélni, sőt, egy sövénykerítés két oldalán állva, csak rendőrök jelenlétében léphetnek kapcsolatba egymással. Ez a nemzetközi emberi jogok durva megsértése. A telefonok és a tolmácsok hiánya is csak ront a helyzeten.

Vannak bevándorlók, akik hiába hordták magukkal a munkaengedélyüket és a migráns-kártyájukat, sem a letartóztatásuk során, sem azután nem foglalkoztak a dokumentumaikkal a hatóságok. A kitoloncolást elrendelő bíróságok előtt

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

HERCZEG Attila – KISNÉMETH László – MÉHES Andrea –
MOLNÁR Mihály – ZENTAI KárolyBudapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

sem mutathatták be a papírjaikat, volt, aki azt mondta el a jogvédő szervezet képviselőjének, hogy nem is szólhatott a bíróhoz a tárgyalás során.

Voltak, akiket csak azért vettek őrizetbe, mert nem beszéltek elég jól oroszul, és nem tudtak válaszolni a rendőrség minden kérdésére. Voltak, akiket 14 napon keresztül tartottak bezárva rendőrségi fogdáiban, annak ellenére, hogy az orosz jogszabályok csak maximum 48 órás fogva tartást engednek meg ilyen módon, a 48 óra leteltével idegenrendészeti központokba kellett volna őket szállítani, mivel a rendőrségi fogdák nincsenek felkészülve hosszú fogva tartásra, pl. nincs megfelelő vizesblokkjuk.

Tánya Loksina véleménye szerint semmi sem igazolhatja a csupán etnikai alapú tömeges elzárásokat. *„Ha a hatóságok valóban komolyan gondolják Moszkva biztonságának helyreállítását, akkor összpontosítsanak a bűnözőkre, és ne tereljék a közvélemény figyelmét olyan irányba, hogy a menekülteket tartsák bűnbaknak az elégedetlenségre okot adó pocsék moszkvai közbiztonság miatt.”*

MODERN KORI KERESZTÉNYÜLDÖZÉS KÍNÁBAN

Vallási alapú konfliktusok természetesen nem csak két hasonló erejű és szervezettségű állam között manifesztálódhatnak. A protestáns-katolikus, iszlám-keresztény vagy más vallási ürgggyel tömegeket mozgató háborúban ország indított másik ország vagy terület ellen hódító, térítő vagy akár bosszúhadjáratot. A másfajta hit elutasítása azonban jelenkorunk diktatúráinak és bizonyos társadalmainak is velejárója.

Kínába a bibliai hitet a XIX. század végén protestáns misszionáriusok csempészték be. Ennek következtében több százezerre nőtt a hivatalosan is keresztényként nyilvántartott kínaiak száma. A boxer lázadásban – amely a bajokért bűnbaknak tekintett külföldiek ellen robbant ki –, rengeteg kínai keresztény is a vérengzések áldozatául esett. A jelenlegi kínai egyház alapjait Marie Monsen, egy fiatal norvég hölgy misszionárius munkája alapozta meg, aki 1901-től közel három évtizeden át építette az ottani keresztény közösségeket, amelyek számára a kommunista diktatúra 1928-as „eljövetele” nem hozott könnyű évtizedeket. Aki Kínában e hitet hirdette, az „a köznyugalmat és az állam rendjét megzavaró”, körözés alatt álló személlyé vált. A Vallásügyi Hivatal változatos módokon üldözte a keresztényeket, ezért a letartóztatás és a bebörtönzés folyamatos veszélyének terhe alatt éltek, és amikor sikerült bebörtönözni vagy munkatáborba küldeni néhányukat, európai szemmel felfoghatatlan kegyetlenséggel igyekeztek „jobb belátásra” és társaik elárulására bírni őket.

A kormány 1950-ben önvédelemből létrehozta a kínai katolikus egyházat, hogy felügyelete és ellenőrzése alatt tudja tartani. Egyúttal minden olyan vallásgyakorlatot betiltott, amely ennek kapuin kívül történik. Azonban az emberek az elmúlt évtizedekben óriási érdeklődést mutatnak a vallás, különösen pedig az úgynevezett nyugati kereszténység iránt. A '70-es évektől kezdve Kína folyamatosan bontotta le merev rendszerét. Gazdaságpolitikája „kapitalista” jellegű lett, miközben a pártállam fennmaradt. Jelenleg a Kínai Keresztény Tanács hivatalos adatai alapján 11 millió keresztény van az országban, azonban ez a szám a Kínába látogató misszionáriusok szerint akár a 80 millió főt is meghaladhatja. Jóllehet a korábbi államvezetés ígéretet tett Bill Clinton akkori amerikai elnöknek a vallási kérdések jövőbeni rugalmasabb kezelésére, a megállíthatatlan növekedés láttán mégis egyre több meggondolatlan, kapkodó intézkedést hozott, és a földalatti egyházi mozgalom elleni rendőrségi kikelések is tovább folytatódtak.

1998-ban a kínai rendőrség letartóztatott 140 keresztényt, mivel azok istentiszteletüket nem a kormány előírásainak megfelelő módon tartották. A hivatalosan már nem kommunista kormányzat sok esetben még mindig a régi mechanizmus alapján működik: a kereszténységben közellenséget lát, amit gyökerestől ki kell irtani, ha nem hajlandó térdet hajtani a szigorú állami kontroll előtt. A Taiwan függetlenségéért harcoló Minjing Párt, a dalai láma és a Xinjiang mozgalom után a negyedik legveszélyesebb csoportot a kereszténységben látják.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

HERCZEG Attila – KISNÉMETH László – MÉHES Andrea –
MOLNÁR Mihály – ZENTAI KárolyBudapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

Az is a kormány fóbiáját bizonyítja, hogy bár a nyugati típusú kínai felekezetek nem politizálnak, a hatalom mégis a keresztényeket sejtí politikai megmozdulások, például az 1989-es Tiananmen téri diákfelkelés mögött is. Ez az oka, hogy államhatalmi eszközökkel élve igyekeznek ellehetetleníteni a számára veszedelmes nézetet, ahogy a keresztény vezetők ellen évek óta tartó zaklatások, üldözések, letartóztatások, illetve a rendőrségi akciók is alátámasztják.

1998. október 26-án került sor az egyik megtorló intézkedésre. Liuwan falucskában a rendőrség körülvette az istentisztelet helyéül szolgáló épületet, majd szabályosan megrohmozta azt. A földalatti egyház kilenc vezetőjén kívül negyven további embert letartóztatott.

A második akció 1998. november 5-én, a Liuwantól hatvan mérföldre fekvő Nanyang városban történt. A rajtaütés az előzőhöz hasonlóan zajlott. Ezúttal száz főt hurcoltak el a rendőrök, köztük két lelkipásztort. Egy szabadon engedett szemtanú elmondása szerint tizenhárom vezetőt brutálisan megverték. További sorsukról jelenleg semmit sem lehet tudni. Sem az akciót végrehajtó rendőrtiszt, sem pedig az állami felügyelet alatt álló Kínai Vallásügyi Hivatal nem kívánta kommentálni a történeteket.

A második esetet követően a New York-i székhelyű Kínai Emberi Jogi Szervezet nyílt levélben fordult segítségért az ENSZ-hez. A levélben David Zhang többek között a következőre hívta fel a figyelmet: *„A keresztényüldözés eme két esete nem egyedülálló. A következő két hónap során további, a jelenleginél sokkal súlyosabb üldözések várhatók.”*

Kína, mint a világ egyik vezető nagyhatalma, nem hagyhatja figyelmen kívül, hogy nyugati partnerei szemében vallási területen hozzáállása milyen megítélés alá esik. A jövőben hasonló atrocitások – bár államon belüli voltak miatt háborús konfliktushoz nem vezethetnek –, más kisebb országokban zajló, vallási kisebbségek elleni erőszaknak bátorítóak lehetnek. Kína a kapitalista gazdaságpolitikával egyidejűleg más nyugati civilizációs „elemeket” is határain belül enged.

AFGANISZTÁN, MINT AZ ETNIKAI-VALLÁSI PROBLÉMÁK „MINTAÁLLAMA”

Afganisztánban 2014-ben elvileg beköszönt a béke. Legalábbis abban az értelemben, hogy a 2001 óta jelen lévő nemzetközi haderő nagyrészt kivonul az országból, és a feladatokat átadja az afgánoknak. Hogy ebből valóban béke lesz-e, és nem pedig az, hogy az afgán állam Kabul környékére zsugorodik, a többi vidékeken pedig különféle hadurak veszik át a hatalmat, az erősen kérdéses.

Afganisztán – egyes felfogások szerint – a brit-indiai és a cári gyarmatbirodalom közötti közvetlen érintkezésből eredő konfliktusok elkerülésére kialakított mesterséges ütközőállam. A brit-indiai gyarmatbirodalom és a cári Oroszország közvetlen érintkezését elkerülendő mesterséges határok kialakítása következtében az államalkotó nemzet, a pastuk, Afganisztánban alig többséget alkotnak, míg az 1893-as Durand-szerződés értelmében a pastu etnikum mintegy kétharmada az afgán ütközőállam határain kívülre, az akkori Indiába, a mai Pakisztánba került. Az 1890-es években több szerződéssel jelölték ki az ország határait, ami jelenlegi konfliktusok gyökerét is képezik. Az afgánok igyekeztek tudatukban feldolgozni azt a tényt, hogy etnikai testvéreik túlnyomó többsége a brit birodalomhoz került. A Durand-szerződést az afgánok mindmáig ideiglenesnek tekintik.

Afganisztán nem tekinthető homogén államnak, inkább különböző etnikai csoportok laza gyülekezetének, akik etnikai, nyelvi, vallási és faji tekintetben igen megosztottak, s akiket a fentiekben ismertetett geopolitikai szándékok kényszerítettek azonos országhatárok közé. A nyelv és etnikum számos esetben inadekvát, a különböző etnikai csoportok között nincsenek éles etnikai határok, rassz tekintetében homogén csoportok nincsenek. Az országban utoljára 1979 nyarán, a Tarakí rezsim idején történt népszámlálás, az is félbemaradt a harci tevékenység miatt. Az ország lakosságát 2012 júliusában 30.419.928 főre becsülték. A lakosság etnikai összetétele: Pastu 42-38%, Tadzsik 27-25%, Hazara 19-9%, Üzbég 9-6%, Aimak 4-2%, Türkmén 3%, Beludzs 2%, egyéb 4%.

Ezek az arányok más-más forrásokban komoly eltéréseket mutatnak, mivel csak becsült adatokat tartalmaznak, illetve az egyes népcsoportok érdekérvényesítő képessége befolyásolja a számokat. 1992-ig egy rövid időszaktól eltekintve

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

**HERCZEG Attila – KISNÉMETH László – MÉHES Andrea –
MOLNÁR Mihály – ZENTAI Károly****Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám**

különböző pastu törzsfőnökök voltak Afganisztán urai, de meghatározó személyek akadtak más nemzetiségekből is, úgy mint a tadzsik nemzetiségű Ahamad Shah Masszud, az egyetlen olyan vezető, aki sikeresen fel tudott lépni a tálibok ellen, vagy Dustum tábornok, aki üzbég, mégis komoly erő összpontosul a kezében a 90-es évektől.

Ezen etnikai környezetet teszi még bonyolultabbá a vallási viszonyok, mivel a lakosság többsége (80%) szunnita vallású, míg a főleg hazara nemzetiségűek az iszlám siíta irányzatához (19%) tartoznak, akik az ország középső, nehezen megközelíthető hegyvidéki területén, Hazáradzsátban élnek. Nagyobb számban található még Kabulban és Mazár-i-Sarífban is. Utóbbi város 1998. évi elfoglalásakor a tálibok mészárlást rendeztek közöttük, azonban ez nem volt egyedi eset, mivel a hazarákat főleg kulturális és vallási okokból kisebb-nagyobb mértékben mindig üldözték.

A 2001-et követő időben az Új-Afganisztán sem mentes az etnikai, vallási konfliktusoktól. A minden szempontból egységes ország kialakulása akár generációkba telhet és a jelenlegi fejlődési irány nem támogatja ezt minden szempontból. Az afgán hadsereg (ANA) állománya nem tükrözi az etnikai arányokat, de még mindig jobban leképezi a valóságot, mint az afgán rendőrség (ANP), amely főleg tadzsik vezetőkől áll és az állomány is tadzsik többségű. Ez nagyban megnehezíti a biztonság fenntartását, főként a pastu területen, amik a problémák gócpontjai szoktak lenni. Az ország fegyveres és rendvédelmi szerveit létrehozó külső tanácsadókból álló szervezet túl sok szervezetet hozott létre, amelyek egymással nehezen tudnak együttműködni. Általános megítélés szerint a legnagyobb kockázat a rendszerben az Afgán Helyi Rendőrség (ALP), amely létrehozását a már említett gyenge ANP hiányosságai indukálták. Az ALP-k elvileg az ANP alárendeltségébe tartoznak, de a pastu helyi rendőrök nem hajlandóak a tadzsik ANP-vel együttműködni. A probléma jelenleg még nem akut, mivel az ALP-k mellett szinte mindig ott van az ISAF mentor, aki kontroll alatt tartja a szituációt.

Nem is beszélve arról, hogy az ország bevételeinek többsége a nemzetközi segélyekből áll. Különösen kritikus a fegyveres szervek költségvetése, mivel ez tartja életben a tálibokkal folyamatosan küzdő országot. Ennek a finanszírozásnak a hiányában, az egyre jobban felkészített és felszerelt katonák, rendőrök azonnal ahhoz csatlakoznának, aki „munkát-pénzt” tudna nekik adni. Az ország sok természeti kincssel rendelkezik, de bármilyen kitermeléshez szükséges biztonság jelenleg nem adott.

Afganisztán a világ legnagyobb máktermesztője és ópiumtermelője, ebből készül a heroin, ami a nemzetközi terrorizmus forrásain kívül a tálibok fő bevételi forrása. Az ez ellen folyó nemzetközi küzdelem csak rész sikereket képes felmutatni. Afganisztán etnikai ellentétei szinte a társadalom minden területére kiterjed, és ez alól csak egy kivétel van: a „mák bizniss”, amit nevezhetünk szervezett bűnözésnek is. Az ebben érdekelt hadurak, hivatalos és nem hivatalos vezetők érdekében áll a konfliktus konzerválása.

ÖSSZEGZÉS

Samuel P. Huntington (1927-2008) a Harvard Egyetem professzorának „A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása” címmel 1996-ban megjelent műve egy viszonylag új megvilágításba helyezi a jelenkori konfliktusok lehetséges elméleti magyarázatát. A történelem legmarkánsabb megkülönböztető és megragadható egységeként a civilizációt jelöli meg. A civilizációt, mint az emberek legmagasabb szintű kulturális csoportosulását tekinti, s amelyet az emberek azonosságadata, a nyelv, a történelem, a vallás, a szokások, az intézmények határoznak meg.

Huntington a jelenkori civilizációk közül nyolc (kínai, japán, hindu, iszlám, ortodox, nyugati, latin-amerikai és afrikai) civilizáció egymás közti viszonyát vizsgálja, és a jövőre nézve alapérvényként tekinti, hogy a konfliktusok ezen a civilizációk által létrehozott törésvonalak, mint ütközőterületek mentén fognak kialakulni. Kihangsúlyozza, hogy a jelenleg klaszszikusnak tűnő nyugat központú világrend miként fog megváltozni és a hangsúlyok miként fognak eltolódni, hiszen a civilizációk közötti erőegyensúly megváltozásának jelei már ma is mutatkoznak.

H A D T U D O M Á N Y I S Z E M L E

HERCZEG Attila – KISNÉMETH László – MÉHES Andrea –
MOLNÁR Mihály – ZENTAI KárolyBudapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

A konfliktuskutatás legújabb irányzatának képviselő, mint a görög származású Fotini Christia a helyi fegyveres konfliktusok adataira támaszkodva azt állítja, hogy ami etnikai vagy vallási alapú háborúnak látszik, a gyakorlatban többnyire nyers hatalmi harc. Mindenütt azt tapasztalta, hogy a fegyveres összecsapásokban részt vevő klánok, csoportok túlságosan gyakran váltanak szövetségest ahhoz, hogy eredeti magyarázatukat, amely lehet nemzeti, etnikai vagy vallási, komolyan lehessen venni.

A helyi vezetők önnön pozíciójuk megszilárdításáért küzdenek, és ennek megfelelően keresnek szövetségeseket maguknak. Nem feltétlenül, sőt nem is jellemzően a legerősebb csoporthoz csatlakoznak. Inkább azt választják ki, amelyeknek a legnagyobb szüksége van rájuk, s ez leggyakrabban nem a legerősebb. Ebben a törekvésükben semmi gondot nem okoz nekik, ha az előző szövetségest el kell hagyniuk, akár a közös ideológiával egyetemben. Majd választanak egy másikat, a magyarázatnak úgyis csupán annyi szerepe van, hogy lelkesítse a harcosokat.

Kulcsszavak: etnikum, vallás, Balkán, Oroszország, bevándorlók, Kína, kereszténység, Afganisztán, Huntington

Keywords: ethnic, religion, Balkan, Russia, immigrants, China, Christianity, Afghanistan, Huntington

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Ráczi Piroska A kereszties háborúk - 1. rész (2007. szept. 14.)
http://www.lovagok.hu/tortenelem/szent_haboru_isten_neveben_1_resz.html letöltve: 2013. november 27.
- The Southeast European Challenge: Ethnic Conflict and the International Response. Ed.: Hans-Georg Ehrhart, Albrecht Schnabel. Baden-Baden, Nomos Verlagsgesellschaft, 1999. <http://www.hrw.org>
- <http://hu.wikipedia.org/wiki/SFOR>
- <http://hu.wikipedia.org/wiki/KFOR>
- <http://www.jfcnaples.nato.int/page71985853.aspx>
- http://hu.wikipedia.org/wiki/Allied_Force_hadm%C5%B1velet
- [http://hu.wikipedia.org/wiki/Nemzetk%C3%B6zi_T%C3%B6rv%C3%A9ny%C3%A9k_\(Jugoszl%C3%A1via\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Nemzetk%C3%B6zi_T%C3%B6rv%C3%A9ny%C3%A9k_(Jugoszl%C3%A1via))
- <http://tortenelemklub.com/ujkor/a-19-szazad/292-kina-ujkori-toertenete>
- http://hetek.hu/hit_es_ertekek/200511/martirok_orzaga
- http://hu.wikipedia.org/wiki/Tienanmen_t%C3%A9ri_v%C3%A9rendz%C3%A9s
- Samuel P. Huntington: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása New York, Simon & Schuster, 1996 ISBN 0-684-84441-9
- [Afganisztán, az ország, ahol háromezer éve háborúznak](http://hvg.hu/vilag/20130310_a_vilag_legrosszabb_helyei_Afganisztan)
http://hvg.hu/vilag/20130310_a_vilag_legrosszabb_helyei_Afganisztan, letöltve: 2013.11.25
- [Katona Magda, Nemzet, állam, kisebbség keleten etnikai konfliktusok lehetősége Afganisztánban.](http://www.prominoritate.hu/folyoiratok/2012/ProMino12-2-08-Katona.pdf)
<http://www.prominoritate.hu/folyoiratok/2012/ProMino12-2-08-Katona.pdf>, 2013.11.25
- http://www.indexmundi.com/afghanistan/demographics_profile.html letöltve 2013.11.25